

ВНУТРІШНЯ ФОРМА ТА МОТИВОВАНІСТЬ ТЕРМІНІВ ПІДМОВИ ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧУВАННЯ

Руденко С.М.

Харківська державна академія технології та організації харчування

Термінологічні системи (ТС) будь-якої науки є не лише фрагментом відбиття концептуальної картини світу, а й результатом вияву закономірностей та особливостей творення й функціонування термінологічних одиниць на рівні лексики. Як відомо, одними з найвагоміших характеристик терміна як слова або словосполучення спеціальної сфери вживання є системність та упровадженість. Однак неабияку роль, на нашу думку, у процесі термінотворення відіграє також *внутрішня форма та мотивованість* (ВФМ) термінів. Не будучи одним із основних критеріїв оцінки терміна, мотивованість сприяє його запам'ятовуванню, полегшує встановлення зв'язків з іншими термінами [Кияк 1994; 1989; Панько 1984].

Внутрішня форма терміна - багатогранне асоціативне утворення, об'єктивно пов'язане зі структурними характеристиками поняття й суб'єктивно усвідомлюване через зв'язок однієї з граней позначуваного з іншими явищами дійсності. Саме ця грань (*мотивуюча ознака*) створює буквально значення терміна, яке не завжди буває надійним орієнтиром для розкриття змісту поняття, практично ніколи не може достатньою мірою репрезентувати "дійсне значення" терміна [Лотте 1961] й не завжди відбиває внутрішню логічну структуру поняття.

Спробуємо розглянути зміст понять ВФМ на матеріалі одного із складників підмови технології харчування - *терміносистеми "Змішані напої"* (ТСЗН).

Змішаний напій - багатокомпонентна рідина для пиття, що виготовляється в закладах громадського харчування шляхом змішування як алкогольних, так і безалкогольних однокомпонентних напоїв промислового виробництва (або харчових промислових напівфабрикатів) у присутності замовника, споживається безпосередньо після виготовлення й має традиційно встановлену форму подачі.

Складники цієї терміносистеми дають вартій уваги матеріал під час розгляду ВФМ як давніх термінів, так і новотворів. Наприклад, відомий з часів Київської Русі термін *збитень* мотивований дієсловом *збивати* - з'єднувати окремі частини в одне ціле: розбавлений мед з прянощами. Термін *сит* а мотивований дієсловами *насичувати*, *ситити*, а термін *мед* на позначення слабоалкогольного напою - іменником *мед*, бо цей продукт бджолярства був основою для його виготовлення. Мотивовані терміни такого типу В.П. Даниленко вважає найбільш зручними. Але для цього вони мають бути створені на основі власних ресурсів певної мови [Даниленко 1971; 1977].

За визначенням О.В. Ісаченка [1962], найбільш *термінологічними* і найбільш зручними є терміни немотивовані, так звані *терміни-мітки* (це поняття стосується запозичень і спеціально сконструйованих термінів), оскільки значення терміна в будь-якому разі пов'язане з концептуальною системою й приписується

йому за допомогою дефініції [Лотте 1982]. Абсолютними мітками вважаються запозичені терміни та термінологічні аббревіатури (особливо запозичені) [Суперанская 89]. Немотивовані (знакові) терміни, запозичені з інших мов, мають у своєму складі такі семи, мотив утворення або використання яких з синхронічного боку невідомий [Набурцак 1967]. В.П. Даниленко [1977] до розряду немотивованих відносить також терміни, що утворилися із власних імен шляхом метонімічного переносу.

Своєрідністю ТСЗН є те, що вона разом з концептуальною системою практично повністю була запозичена. У зв'язку з цим постає питання про визначення ВФМ термінів ТСЗН в українській мові. Безумовно, для української мови вони є немотивованими. Однак практично всі ці терміни є мотивованими в тій мові, в якій вони виникли. Тому за умови знання користувачем терміна мови-джерела мотивація певною мірою може допомогти розкрити його внутрішню форму.

Іншомовні терміни на позначення родових назв напоїв, що функціонують в українській ТСЗН, запозичувалися з різних мов: *аперит ив, дидж ест ив* - лексеми латинські; *дж улеп, слінг, фікс* - англійські; *фрапе, крющон* - французькі; *глінт вейн* - лексема німецька; кельтського походження *віскі*; румунського - *морс*; польського - *тогель-могель*; арабського - *кава*.

Тривалий міграційний шлях пройшли терміни *какао* і *шоколад*, що виникли в мові ацтеків.

Функціонування одних іншомовних термінів нараховує тисячоліття (наприклад, лексеми *вино*), інші навіть фахівцям громадського харчування стали відомі лише наприкінці ХХ ст. (*фіз, боуль, бакс, санді* тощо).

В українській ТСЗН серед термінів іншомовного походження на позначення родових назв напоїв переважна більшість лексем запозичена з англійської мови, що зумовлено екстралінгвальними причинами.

З огляду на те, що більшість термінів у ТСЗН - утворення багатокomp?нентні, доцільно розглянути, якими є ВФМ простих термінів, що відіграють роль основних та допоміжних термінокомпонентів у складених, і лише після цього говорити про ВМФ багатокomp?нентного терміна.

Найнаочніше мотивування термінів здійснюється за допомогою образів, на основі яких народжується метафора. Метафора дає перенесення за схожістю, внаслідок чого два предмети, абсолютно різні за своїм походженням і призн?ченням, зближуються на основі певної риси, як правило, зовнішньої до них обох. Тому, хоча метафора й мотивує термін, вона з більшим успіхом служить для його тлумачення нефахівцям.

Англійська технічна термінологія й номенклатура особливо багаті на метафори. Значно більша образність англійських термінів порівняно, наприклад, з українськими пояснюється специфікою англійської мови з її *дуж е корот кими* словами. Витоки термінів слід шукати, напевне, в мові середньовічних ремісників, які називали своє обладнання рідною мовою (не користувалися

запозиченнями) і водночас так, щоб це по можливості було незрозуміло конкурентам. Найпростішим шляхом створення спеціальних назв було образне порівняння з іншими предметами, що мали деяку схожість з іменованими. Ця традиція збереглася в мові технічних спеціалістів і після того, як наукові поняття отримали широке розповсюдження в англійськомовних країнах [Суперанская 1989: 94].

Яскравим прикладом творення на основі метафоричного перенесення є й терміни ТСЗН, зокрема, *коктейль*.

Щоправда, за час своїх "мандрів" цей термін набув такої виняткової популярності, що практично став синонімом термінологічного сполучення *змішані напої*, яке, окрім коктейлів, містить понад два десятки видових назв. Саме на фоні такої популярності виникло й декілька версій походження цього терміна з тієї чи іншої мови.

Наприклад, поряд зі звичними в українській мові визначеннями з посиланнями на англійське походження слова: "*Коктейль* (англ.) - напій, що становить суміш коньяку, лікеру та вин, іноді з цукром, прянощами тощо" [СУМ 1973: 216] та "*Коктейль* (англ. *cocktail*, букв. *півнячий хвіст*) - напій із суміші горілчаних настоїв, вин, соків, вершків, морозива тощо" [Мельничук 1977: 337], - у виданнях, присвячених іспанській кухні, можна зустріти пояснення, що слово *коктейль* походить від іспанського *cola di gallo* (півнячий хвіст), яке згодом переклали англійською мовою - *cocktail* (так за зовнішню схожість називали корінь рослини, яким бармен у містечку Кампече на березі Мексиканської затоки перемішував свої напої); у виданнях, присвячених французькій кухні, стверджується, що напій отримав назву завдяки формі склянки, в якій його подавали, - *cogutiers*. Французьке слово начебто неправильно сприймалося американцями - вони вимовляли його по-своєму - *cock-tay*.

Ще одні прибічники французької версії вважають, що словом *cocquetel* мешканці провінції Бордо називали змішаний напій, виготовлений на основі вин. Слово і сам напій привезли згодом до Північної Америки французькі офіцери, де воно набуло сучасного звучання. Відомий письменник Джеймс Фенімор Купер наполягав на інтернаціональному (англійсько-французькому) походженні слова *коктейль* [Бабин 1993: 18], оскільки вперше як назва напою воно прозвучало в складі наполовину французької - наполовину англійської фрази: "*Vive le cog's tail!*" ("Хай живе *півнячий хвіст!*"), вимовленої французьким офіцером, коли той побачив виготовлений маркітанткою військ генерала Вашингтона змішаний напій, прикрашений перами бійцівських півнів.

Як було зазначено, в українських довідкових виданнях термін *коктейль*, зафіксований як запозичення з англійської мови, мотивоване лексемою, яка в перекладі має значення *півнячий хвіст*. Тому, не вступаючи в суперечку з прибічниками інших версій походження (а разом з тим і мотивації) терміна *коктейль*, цілком правомірною можна вважати думку про те, що це термін англійського походження, оскільки, з прагматичної точки зору, саме така

лексична оболонка терміна пояснює зв'язок однієї з ознак змісту поняття (яскравий колір напою) з однією з ознак внутрішньої форми його назви - яскравим кольором хвоста півня. У цьому випадку мотивація назви напою відбувається на основі метафоричного перенесення за схожістю.

Крім терміна *коктейль* метафоричними й такими, що дають прагматичну орієнтацію є назви змішаних напоїв, мотивовані в англійській мові вказівкою:

- на смак: *сауер* (*sour* - кислий) - загальна назва великої групи напоїв, до складу яких входить лимонний сік або будь-які кислі напої та їхні суміші; *дж улеп* (*julep* - м'ята) - американський напій з віскі або коньяку з водою, цукром, льодом та м'ятою;

- на число основних компонентів: *пунш* (*punch*, що походить від хінді *панч* - п'ять) - за числом основних компонентів;

- на вплив напою на організм: *кордіал* (*cordial* - сердечний, щирий, приязний, теплий) - міцний стимулюючий напій; *фліп* (*flip* - легкий щиглик) - неміцний напій; *смеш* (*smash* - сильний, нищівний удар) - міцний коктейль;

- на спосіб подавання: *міст* (*mist* - паморозь) - змішані міцні алкогольні напої, що подають у старомодній склянці, по вінця наповненій подрібненим льодом; *краст і* (*crusty* - покритий скоринкою) - змішані напої, що подають у склянці, краї якої покриті цукровим або сольовим "інеєм"; *фрозен* (*frozen* - заморожені коктейлі) - форма подавання коктейлів сауер, за якою співвідношення напою і льоду таке, що напій нагадує підталий сніг; *кулер* (*cool* - охолоджувати) - міцноалкогольний напій з льодом;

- на зовнішній вигляд напою: *ойстер* (*oyster* - устриця) - змішаний напій витверезного характеру, до складу якого входить невелика кількість міцноалкогольного напою, гострі томатні соуси, перець, оцет та яєчний жовток, що не розтікся й має зовнішню схожість з устрицею; *дейзі* (*daisy* - маргаритка) - змішаний алкогольний напій, основною відмінністю якого є червоний колір;

- на сировину, що входить до складу напою: *боуль* (*bowl* - ваза для фруктів) - напій з тонким смаком і ароматом, який готують виключно із свіжих фруктів; *ег-ног* (*egg-nog* - яєчне пиво) - холодний напій, до складу якого входять збиті з алкогольним напоєм яєчні жовтки та викладені зверху "шапкою" збиті яєчні білки, посипані шоколадом та мускатним горіхом; *дж ус* (*juice* - сік) - напій, отримуваний змішуванням фруктового або овочевого пюре з водою, цукром і лимонною кислотою; *айс-крім* (*ice* - лід, *cream* - вершки) - фруктово-ягідний змішаний напій, основним складником якого є морозиво; *фіз* (*fizz* - шипучий, ігристий напій, шампанське) - змішаний напій, до складу якого входить будь-який алкогольний напій, цитрусовий сік, сироп або лікер і - обов'язково - шампанське;

- на спосіб виготовлення: *фікс* (*to fix* - нашвидкуруч) - суміш алкогольного напою з лимонним соком та льодом, компоненти якого перед подаванням перемішують у келиху барною ложкою, а не готують у шейкері або за допомогою міксера;

- на тривалість споживання: *коблер* (*cobler* - тривалий ковток) - десертний алкогольний змішаний напій, оздоблений фруктами, який традиційно не личить пити швидко.

Терміни з прагматично обґрунтованою мотивацією визначаються термінознавством як одиниці, мотивування яких дає правильну орієнтацію [Лотте 1982: 90]: їхня внутрішня форма частково збігається з дефініцією. Однак існують терміни, мотивованість яких дає користувачу нейтральну (нульову) або неправильну орієнтацію. В такому разі дефініція просто приписується терміну з будь-якою внутрішньою формою. Показовою для розряду таких, що дають нейтральну орієнтацію, є в ТСЗН мотивація термінів *хайболта* *санді*.

Термін *хайбол* має таку дефініцію: "*Хайбол* - будь-який алкогольний напій, розбавлений содовою або мінеральною водою або безалкогольними газованими напоями, шампанським тощо. Тонізуючий змішаний напій, менш міцний, ніж коктейль" [Питание 1996: 36-37]. Спочатку як номен напою лексема *хайбол* почала функціонувати в американському місті Сент-Луїс за часів виникнення перших залізниць і зі своєю сучасною дефініцією практично пов'язана не була. Вона могла позначати будь-який напій (як алкогольний, так і безалкогольний), який присутні на вокзалі, що був місцем розваг, поспішали випити, якщо службовець станції піднімав *хайбол* (*highball* - висока куля) - повітряну кульку на кінці довгої жердини, що сигналізувала про прибуття поїзда. Підняття *хайболу* покvapлювало пасажирів швидше допити замовлений напій, яким, як правило, було віскі із содовою й льодом [Питание 1996: 36-37].

Так само, як і *хайбол*, до розряду нейтральних, ситуативно мотивованих на основі метафоричного перенесення можна віднести й термін *санді* (*sunday* - неділя). Основою напою, що має таку назву, є морозиво, розбавлене сиропами й прикрашене свіжими або консервованими фруктами, горіхами. Виникнення цього напою пов'язане із заборонаю багато років тому в американському штаті Масачусетс вживати в неділю будь-які напої - винахідливі американці уникли цієї заборони, подаючи їх у "замаскованому вигляді".

Терміни ТСЗН творяться також на основі метонімії. Метонімія дає можливість перенести назву одного предмета на інший на основі внутрішніх і зовнішніх зв'язків між цими предметами (назва матеріалу вживається як назва речі; назва предмета замість називання того, що він містить; властивість замість її носія; прізвище автора замість його творів; назва країни замість народу, що там проживає; назва знаряддя дії замість самої дії; назва предмета іноді разом з ознакою замість часу його вияву тощо [Ганич 1985: 127].

Яскравим прикладом створення внутрішньої форми на основі метонімічного перенесення є відантропонімічні терміни. Виникнення й функціонування відантропонімічних термінів найчастіше пов'язуються з іменами людей, які працювали й залишили помітний слід у певній галузі науки чи техніки, - переважно це прізвища вчених, винахідників, інженерів [Суперанская 1989].

Д.С. Лотте [1948] встановив такі критерії для термінів цього типу:

- поняття, якому присвоюється відантропонімічний термін, має бути пов'язане з відчуттям, процесом чи предметом техніки й означати певний етап у їхньому розвитку;

- антропонімічна ознака має пов'язуватися з тією особою, яка зробила певне відкриття чи сприяла цьому; такий термін, а точніше терміноелемент, є, як правило, компонентом складених термінів.

Так, скажімо, відантропонімічний термін *коллінз* закріпився у ТСЗН завдяки тому, що напій цього типу вперше був виготовлений на початку ХХ ст. старшим офіціантом ресторану лондонського готелю "Ліммерс" Джоном Коллінзом. Виняткова популярність цього напою дала імпульс для створення *сауерів, фізів, лонгдринків* тощо. А сам термін на його позначення згодом став набув статусу інтернаціоналізму.

Переконливим підтвердженням термінологічності найменувань з власними назвами саме і є зарахування останніх до інтернаціоналізмів. Ще в 30-ті роки Е. Вюстер [1935] дійшов висновку, що найменування, визначальний член яких представлений власним іменем, інтернаціонально зрозуміліші та однозначніші, ніж інші засоби передачі мовної інформації.

Відантропонімічними є також основні терміни ТСЗН англійського походження - *ріккі, т одді, грог*. Про те, яким чином перші два зазначених поняття отримали свої назви, в жодному з галузевих або інших видань не згадується. Напевне, це зменшувальні варіанти імен Теодор та Річард, які, можливо, сприяли першому виготовленню напою, або він був названий на їхню честь. А от *грог* (англ. *grog*) названий так за прізвиськом адмірала Е. Вернона (приблизно 1745р.), якого звали Old Grog [Фасмер 1986]. Як видно, внутрішня форма містить нульову інформацію про зміст поняття, позначеного відантропонімічними термінами, тобто цілком можна погодитися з думкою В.П. Даниленко [1977] про немотивованість таких термінів.

Поясненню змісту поняття в таких випадках служить дефініція: *ріккі* - суміш несолодкого міцноалкогольного напою, лимонного соку й содової або мінеральної води; *т одді* - гарячий змішаний напій, до складу якого обов'язково входять прянощі; *грог* - гарячий змішаний напій з рому або коньяку й окропу з цукром.

Більшість термінів неанглійського походження були створені в мові-джерелі на основі метонімічного перенесення.

З французької мови прийшов до нас термін *крюшон* - "холодний напій з розділу party drinks, що є сумішшю алкогольних напоїв та сиропів, фруктових соків, фруктів або ягід обов'язково з додаванням газованих напоїв" [Бабин 1993: 12], який, як правило, готують у кришталевих вазах (крюшонницях) або глечиках. Звідси мотивація назви змішаного напою - *cruchon* - у перекладі з французької - *глечик*. Номінація тут відбулася на основі метонімії.

Одна з найпомітніших рис поняття закодована в терміні *глінт вейн*, що був запозичений з німецької мови. "*Глінт вейн* - гарячий напій, який готують у

розрахунку на 6-12 осіб; до його складу входять алкогольні напої, цукор, прянощі: кориця і гвоздика. В основному - на червоному вині [Бабин 1993: 10]. На температуру подавання - найпомітнішу рису в дефініції - вказує й сам термін: нім. *gluhende wein* - гаряче, палаюче вино.

Термін *морс* походить від румунського *mursa* - вода з медом, сік - і мотивований у румунській мові латинським *mulsum* - медовий напій [Мельничук 1977]. Але з часом наявність меду в напої стала необов'язковою. І тому в сучасному визначенні маємо: "*Морс* - це напій із соку, розведеного водою, з додаванням цукру. Готують з різних ягідних, фруктових, овочевих соків, їх сумішей або свіжих ягід, фруктів та овочів з додаванням перевареної води, цитрусових, льоду" [Банщикова 1991: 34].

Термін *кава* мотивований топонімом *Каффа* (назва важкодоступної й маловивченої гірської провінції на південному заході Ефіопії, де росли дерева, з плодів яких місцеві жителі готували тонізівний напій).

Термін *чай* мотивований китайською лексемою *ча*, що означає молодий листочок чайного куща, завдяки якому можна приготувати найзапашніший і найякісніший напій цього типу. У Росію чай возили караванним шляхом на верблюдах через Азію з Північного Китаю, де й превалювала лексема *ча*. Саме тому в російській, українській та білоруській мовах цей напій одержав назву *чай*. У західні ж землі Європи чай привозили морським шляхом з Південного Китаю, де чай називають *т е*. Тому в Англії закріпився термін *tea*, а в Німеччині - *tee* [Лавров 1989: 14].

Терміни *какао* й *шоколад* походять з мови ацтеків і мотивовані лексемою *чокоат ль* (дослівно - *гірка вода*). Наявність двох сучасних термінів, що походять від однієї давньої лексеми, пояснюється тим, що вже в давній Мексиці існувало два однакові терміни з різними дефініціями. Закономірним є те, що в термінологічній практиці такі протиріччя, як правило, усуваються. Тому зрештою, і сформувалося дві різні фонетичні оболонки, які водночас за звучанням нагадують про своє однакове походження і дають можливість розрізнити ці терміни. Давні ацтеки готували *чокоат ль* так: у гарячій воді розводили розтерті боби какао й додавали в цю рідину перцю й ванілі. Це був напій простолюдинів. Саме він став згодом прообразом популярного нині в усьому світі *какао*. *Шоколад* же - напій, який готували спеціально для царя ацтеків Монтесуми: смажені боби какао розтирали із зернами кукурудзи у стадії молочної зрілості, додавали до цієї суміші мед і уварений солодкий сік агави та невелику кількість ванілі. На нашу батьківщину ці терміни й поняття потрапили лише в середині ХІХст., спершу ставши відомими (після захоплення столиці Мексики в 1519р. іспанськими конкістадорами) в Іспанії, Франції, Голландії, Канаді, Австралії, США, Німеччині, Швейцарії, коли розрізнення цих термінів уже відбулося. І какао, й шоколад на смак трохи гіркуваті, і, хоч давній термін *чокоат ль* не вказував на компоненти напою, найпомітнішою рисою *гіркої води* й у сучасних напоях залишився смак, який вирізняє їх з-посеред усіх інших.

Назва смачного, високопоживного напою, виготовленого з сирого яйця або яєчного жовтка, розтертого чи збитого з цукром, - *гогель-могель* - була запозичена з польської мови (*kogel-mogel*), в якій цей термін був мотивований теж запозиченням - німецькою лексемою *Kuddelmuddel* - мішанина, безладдя [Фасмер 1986], хоча цей процес можна розглядати також і як триступеневий процес транслітерації. Однак, у будь-якому випадку в основі назви напою лежить найпомітніша риса - результат дії - те, що отримано внаслідок змішування.

Складені терміни ТСЗН містять у собі як основні, так і допоміжні терміноелементи. Останні, як правило, залучені з інших галузей або є міжнародними термінами. Наприклад, в українській ТСЗН функціонують міжнародні терміни, створені на основі греко-латинських елементів. Їхнє вживання є доцільним через те, що завдяки їм легко уникнути полісемії, оскільки більшість термінокомпонентів ТСЗН на сучасному етапі, коли мови-донори стали мертвими, однозначно виражають певні поняття. Вони не викликають неправильних асоціацій тому, що не мотивують термінологічної назви, а *розшифровують* названі поняття: *аперитив* (лат. *apertus* - той, що розпочинає трапезу) в сучасній технології харчування - напій, що збуджує апетит; *диджестив* (лат. *digestivus* - напій або засіб для поліпшення травлення) - напій, що стимулює, поліпшує травлення.

Вартий уваги матеріал дають також залучені терміни ТСЗН, мотивація яких має переважно *географічний* або *сировинний* характер, тобто вони утворилися завдяки метонімічному перенесенню на основі суміжності або взаємодії у просторі й часі. Найпопулярніші залучені терміни - родові назви напоїв промислового виробництва - *коньяк* і *шампанське* - французькі за походженням. Вони мотивовані назвою місцевості, де їх уперше було виготовлено: *шампанське* винайшов у 1670 р. французький монах Дом Периньон із провінції Шампань (внаслідок маємо родову назву - *шампанське* - і номен цього напою - "*Дом Периньон*"); *коньяк* почали виготовляти у французькому департаменті Шаранта (центр - м. коньяк) з 1701 р. [Алк. нап. 1994].

З французької мови до української прийшов і термін *лікер*, запозичений свого часу французами з латинської: «франц. *liqueur*, від лат. *liquor* - рідина» [УРЕС 1987: 278]. Дефініцію «міцний алкогольний напій на суміші спирту, цукрового сиропу, спиртованих соків, ароматичних спиртів, настоїв тощо» [Алк. нап. 1994: 180] цей термін, звичайно, набув не за часів функціонування в латинській мові, де він був загальноживаним словом, а вже у Франції, звідки цей напій, термін та дефініція були експортовані в Україну.

Певна образність лежить і в основі терміна *віскі* (від кельтського - *вода життя*). Але його мотивація, як і мотивація терміна *лікер*, не дає ніякої інформації, крім того, що це рідина.

Вино - давній середземноморський термін. Батьківщиною вина вважають Кавказ і Малу Азію. На користь цього говорить той факт, що виноградарство в Європі поширювалося римлянами [Фасмер 1986]. Значення терміна *вино*

запозичене з латинської мови, в якій функціонувала низка споріднених лексем, пов'язаних з виноградом і виноградарством: *vinea* - виноградна лоза; *vinealis* - придатний для вирощування винограду; *vinearius* - вкритий виноградниками; *vineaticus* - виноградний; *vinitor* - виноградар [Дворецкий 1986], і в мові-джерелі мотивоване лексемою *виноград*.

Аналіз основних особливостей складених термінів ТСЗН, що реалізують у своїй структурі принцип лексичного аналітизму й характеризуються наявністю синтаксичних зв'язків, які сприяють з'ясуванню семантико-синтаксичних відношень між їх компонентами, дають можливість говорити про визначення статусу складених термінів як оптимально мотивованих одиниць ТСЗН, оскільки вони фіксують через компоненти своєї структури певні риси галузевого поняття, усвідомлення яких пов'язане з установленням родо-видових та парціальних кореляцій позначуваного. Як, наприклад, це відбувається у складених термінах на зразок *напій змішаний безалкогольний порційний холодний з яйцем готель-могель*, *напій холодний молочний з вершками*, *напій слабоалкогольний гарячий з вином*, *кокт ейль-дидж ест ив сауер на основі ромутощо*.

Термінологічна номінація, результатом якої є утворення терміна, - цілеспрямований творчий процес, зумовлений взаємодією суб'єктивних і об'єктивних, зовнішньомовних та внутрішньомовних факторів, процес найменування спеціальних понять науки й техніки, безпосередньо пов'язаний з мовною номінацією. Використання вторинної номінації в термінології пояснюється тим, що понять науки значно більше, ніж слів для їх найменування. Виникає ситуація, коли виділене наукове поняття може (завдяки своїй подібності до побутового) позначатися тим же знаком, що й останнє, а не спеціально утвореним терміном. Тобто здійснюється повторне використання номінативних одиниць, супроводжуване переосмисленням їхньої семантики, і врахування їхньої ВФМ відіграє не останню роль у цьому процесі.

Література:

1. Алкогольные напитки: Попул. энцикл. / Ред.-сост. С.П. Самуэль, Е.К. Знак. - Мн: ПП "МЕТ", 1994.
2. Бабин И.П., Даниленко М.П. Блюда и напитки. - М.: Знание, 1993.
3. Банщикова Т.М. Безалкогольні напої. - К.: Час, 1991.
4. Вюстер Е. Международная стандартизация в технике. - М.: Наука, 1935.
5. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. - К.: Вища школа, 1985.
6. Даниленко В.П. Лексико-семантические и грамматические особенности слов-терминов // Исследования по русской терминологии. - М.: Наука, 1971.
7. Даниленко В.П. Русская терминология: опыт лингвистического описания. - М.: Наука, 1977.
8. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь. - М.: Русский язык, 1986. - 846с.
9. Исаченко А.В. Термин-описание или термин-название // Славянска лінгвістична терминология. - София, 1962. - № 1.

10. Из истории знаменитых коктейлей // Питание и общество. - 1996. - № 2. - С.36-37.
11. Кияк Т.Р. До питання про "своє" і "чуже" в українській термінології // Мовознавство. - 1994. - №1.
12. Кияк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения: Учебное пособие . - К.: УМК ВО, 1989.
13. Лавров Ю.А. Напитки здоровья. - К.: Техника, 1989. - 144с.
14. Лотте Д.С. Вопросы заимствования иноязычных терминов и терминологических элементов. - М.: Наука, 1982.
15. Лотте Д.С. Образование системы научно-технических терминов // Известия АН СССР: Отделение технических наук. - 1948. - № 5.
16. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии. - М.: Изд-во АН СССР, 1961.
17. Панько Т. І. Зовнішньомовна та внутрішньомовна мотивованість суспільно-політичних термінів // Українське мовознавство. - 1984. - Вип.12.
18. Словник української мови : В 11-ти т. / Ред. кол. акад. І.К. Білодід та ін. - К.: Наук. думка, 1973. - Т.4.
19. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. - К.: Гол. ред. УРЕ, 1977.
20. Суперанская А.В., Подольская Н.В., Васильева Н.В. Общая терминология: Вопросы теории. - М.: Наука, 1989.
21. Український радянський енциклопедичний словник. - К.: Гол. ред. УРЕ, 1987. - Т.2.
22. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4т. - М.: Прогрес, 1986.
23. Haburcak T. Motivovane a nemotivovane terminy v ruskej tehnickej terminologii. // Sbornik Filozofikej fakulty Univerzity Komenskoho. Philologika. - Bratislava, 1967. - P. 35-36.